

Csokolom a kezét
Szegedy-Maszák Marianne
SZEGEDY-MASZÁK MARIANNE
libri

Szegedy-Maszák Marianne

Csokolom a kezét

Libri Kiadó
Budapest, 2014

Vidosa Eszter

HOGYAN ÉLTE TÚL A SZERELEM?

Problematicus szerelmi szál köré építi alapos kutatómunka nyomán megírt memoárregényét Szegedy-Maszák Marianne, aki levelekből, hivatalos dokumentumokból, újságcikkekből és a rokonok elbeszéléseiből állította össze a *Csokolom a kezét* című kötetet. A dokumentumregény az 1940-es évektől, az író nő szülei között szövődő szerelem kezdetétől követi nyomon a neves felmenőkkel rendelkező arisztokrata, illetve nagyiparos családok mindennapjait, megpróbáltatásait, a magyar politika, közélet eseményeit és a háború viszontagságait, borzalmaait. Az író nő édesanyja, a nagyiparos Weiss Manfréd dédunokája, Kornfeld Hanna tehetős zsidó származású hölgy, édesapja pedig Szegedy-Maszák Aladár, aki külügyminisztériumi tisztviselőként, majd amerikai magyar nagykövetségként igyekezett alakítani országja történelmét, és bár a könyv a családfának ezt az ágát kevésbé részletezi, Barabás Miklós festőművész neve is feltűnik a rokonok között. Hanna és Alfréd a II. világháború alatt bevezetett kirekesztő zsidó házassági törvények idején találtak egymásra, majd külön utakon, de átvészelték a háború legkritikusabb pillanatait, hogy csodával határos módon ismét egymásra találjanak,

és családot alapítsanak: ezt állítja a középpontba, de korántsem csak kettejükéről szól lányuk első kötete.

A Weiss, illetve a beházasodott Kornfeld és Chorin családot, valamint Szegedy-Maszákékát kis híján megsemmisíti a II. világháború. Marianne édesapja, Aladár azon fáradozik, hogy a pókháló hadművellet keretében Németország tudtán kívül megegyezzen a szövetségesekkel, a terv viszont nem valósul meg, és végül náciellenes nézetei miatt a dachau koncentrációs táborba deportálják, ahol testközlemből éli át a holokauszt borzalmaival. Kornfeldet és Chorint az oberlanzendorfi táborba szállítják, később pedig Chorin – a Heinrich Himmlerrel kötött titkos alkunak köszönhetően – a családi vagyon legjavát feláldozva elmenekülhet az országból a rokonokkal, az otthon maradt négy túszt leszámítva. A náci bukásával a család negyven tagja szétszóródik Európában, később pedig többen amerikai vízumért folyamodnak közülük. Hanna és Aladár nagy nehézségek árán egybekelnek, majd ezt követően Washingtonba utaznak, ahol a családfő amerikai magyar nagykövet lesz – a közéleti és magánéleti megpróbáltatások viszont ezzel még nem érnek véget.

Bár az író korrajzot, kifejezetten részletes politikai dokumentumkötetet, illetve családregényt komponál, a vezérszál, amely mindvégig lendületben tartja a narrációt, az anya és az apa kapcsolatának, (szerelmi) történetének végigvezetése lesz. Ez teszi a kötetet azok számára is élvezhetővé, akik Horthy stratégiai lépéseiről, a pókháló hadművellet körüli hercehurcáról vagy épp a Himmlerrel kötött alku részleteiről szóló leírásokat máskülönbön vontatottnak tartanák. Az író a kötet elején tudatja az olvasóval, hogy a magyar nyelvet csak gyermekkorából ismeri, a levelek, iratok lefordításához ezért kénytelen magyar anyanyelvű rokonoktól, ismerősöktől segítséget kérni. „A vendégkönyv érkezése olyan meglepetést okozott, mintha egy régen holtnak hitt rokonunk állított volna be váratlanul. [...] Ott ültem nagyanyám mellett, és ropant óvatosan felütöttem a könyvet, mintha egy európai tündérmese eredeti kéziratát fognám. Lefordította nekem Hazai néhány sorát, amelyben a miniszter megköszönte a nagyszerű vendéglátást, aztán felolvasta azt is, amit Krobotin írt a kép alá” (60–61). Fontos megjegyezni, hogy a múlt feltárása, megismerése és megértése a számára javarészt érthetetlen nyelv dekódolásával jön létre: a régi, idegen történet, konfliktusrendszer feltérképezése úgy valósul meg, hogy a letűnt rendszer túlélői, fennmaradt dokumentumai és emlékei kapnak hangot, és a megismerés kulcsa a fordítás lesz. Az idegenség, illetve annak meg-

tapasztalása nemcsak az elbeszélésére nyomja rá a bélyegét, hanem a szöveg szintjén is megjelenik, amikor a narrátor szerepébe helyezett Marianne személyesebb hangnemben, például az édesanyjáról beszél. „Ez lenne az az időtlen, örök titok, amelyet a szülők soha nem fednek föl a gyermekeik előtt? Túlságosan mélyre merészkedtem volna az ő világukba, abba a forró és érzéki világba, ahová egyetlen gyerek se akar igazán behatolni, arra a helyre, amelyet a szülők biztonságosan elzárnak előlünk, amikor a hálószoba ajtajára ráfordítják belülről a kulcsot? A leveleikben pedig egy idegen nyelv segítségével óvták a titkaikat a gyermekeik kíváncsi szemétől?” (334) Nem csupán az anyával való kommunikáció érződik problematikusnak és akadályokkal telinek: amikor szóba kerül az anya és az apa szerelmének egyik jelentőségteljes fordulata, a nagynénjétől sem kap kielégítő válaszokat. „No lám csak, itt mintha valami lehetőség nyílna, amelyet meg kéne ragadnom! A nagynéném olyan nyíltan beszélt az elmúlt pár órában, hogy talán most végre anyámról is elárul valamit. Ahogy az előbb, amikor arról a kiállításról beszélt, kissé félrehúzva a tartózkodás függönyét, talán most hajlandó lesz beszélni arról a napról is, amikor anyám megtudta, hogy apám életben van.” (263) A nagynéni, Puppa végül nem árul el semmit arról, hogyan fogadta Hanna Aladárnak a dachau koncentrációs táborból való megmenekülését, így a történet személyes részéről nem kerülhet le teljesen a lepel.

A nyelv, az emlékek és az idegenség kérdéseire a címválasztás is reflektál, amiről akkor bizonyosodik meg az olvasó, amikor az elbeszélő megmagyarázza a „csókolom a kezét” kifejezést, jelezvén, hogy az nem (feltétlenül) közvetít heves érzelmeket, hanem csupán egy bevett szófordulat. Hanna és Alfréd fennmaradt leveleikben mindig rendkívül visszafogottan és szemérmesen utalnak kapcsolatukra, és az egymás iránti epekedés legkínzóbb pontjain sem fogalmaznak túláradó stílusban – a férfinak biztonsági okokból meg kellett semmisítenie kedvese üzeneteit, melyeket könnyen felhasználhattak volna ellenük, így jóformán csak az általa írt levelek segítségével nyerhetünk betekintést a kapcsolatukba. A cím is utalhat arra, hogy az utód perspektívájából megszólaló író az általa piedesztálra emelt mozzanatot, a kézcsókokkal való elköszönést az intimitás legelső és legérzékletesebb pontjának tekintti, hiszen pont ilyen jelek után kutat a sok év után megtalált levelekben, és pontosan ezek a legérzékenyebb részletek a számára, ha a rokonok történeteit hallgatja. A szöveg így mintha azt sugallná, hogy Szegedy-Maszák Marianne-t a nagy történelmi, társadalmi tragédiáktól sújtott

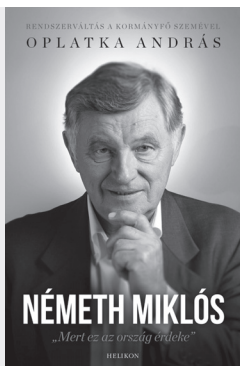
20. századi történet megismerése és bemutatása során mindvégig egy nagyon személyes, emberi készítés hajtja.

Ehhez természetesen hozzá kell tenni, hogy Szegedy-Maszák Marianne olyan kiadványokban publikált újságírói karrierjének építése során, mint a *New York Times*, az *Esquire* vagy a *Los Angeles Times*, így tudta, hogy a háborús, politikai konfliktusok, a lenyűgöző családja és a rokonok megpróbáltatásai tökéletes alapanyagot szolgáltatnak egy kötethez. Az író nő érezhetően figyelembe vette azt is, hogy a több szálon futó, szövevényes történetben is tanácsos egy személyesebb aspektusra fektetni a hangsúlyt, amely azokat az olvasókat is a könyvhöz szegezheti, akik számára a magyar történelem kevésbé ismerős – illetve akik nem Rakovszky Zsuzsa nagyszerű fordításában olvassák a fül-szövegben óvatosan csak dokumentumkötetnek titulált művet. Az ott olvasható megfogalmazás, amely szerint a szöveg „szülei történetét dolgozza fel”, talán azért is árul el kevesebbet a kötetéről, mert annak – az érdekes történelmi pillanatokhoz, fordulatokhoz és a temérdek információhoz hasonlóan – erős elemei a kutatás, a feltárás és a megismerés aktusai, amelyeket végső soron Marianne-hoz kell kapcsolnunk.

A *Csókolom a kezét* a részletekre fokozott figyelmet fordító történelmi olvasmány, amelynek befogadását a szubjektív mozzanatok, illetve a befogadó személyes csatlakozási pontjai teszik gördülékennyé. Az olvasó meglévő tudásával – a családban hallott történetek vagy saját tapasztalatai alapján – kapcsolódhat az eseményekhez: a holokauszt feldolgozhatatlan tragédiájának vagy éppen az orosz megszállás borzalmainak emlékei még nagyon is elevenek, ezért is lehet erőteljes hatással az olvasóra a Kornfeldek, a Chorinok és a Szegedy-Maszákok személyes megpróbáltatásaival való szembesülés. A megelevenedő Budapest, a 20. századi közélet és politika legjelentősebb személyeinek felvonultatása egyaránt hozzátesz a befogadhatósághoz: meghökkentően impozáns az az információs háló, amely a Weiss família körül rajzolódik ki, legyen szó például a csepeli gyárakról vagy a család egyéb tulajdonáról, az ingatlanokról, a birtokokról, illetve az ismeretségi köréről. Elég, ha a család iregi birtokának csodával határos módon megkerült vendégkönyvére pillantunk, ahol Wesselényi Miklós nevével egyetemben képeket is találunk: „Nézd csak, ez itt báró Hazai Samu, a Monarchia honvédelmi minisztere, ez pedig itt Alexander von Krobotin tábornagy. Ő volt a Monarchia hadügyminisztere 1912-től 1917-ig!” (61) Megjelenik továbbá a szövegben a szintén akkor emigráló Gábor család (Gábor Zsazsa színésznő neve mindenkinek ismerősen csenghet), de

szó esik a később a Dow Chemical Company elnökévé váló Geoffrey Merszeiről is (eredeti nevén Friedmann Zoltán), akit maga Aladár nevez el merészségéről a Dachauból hazafelé tartó úton. Az olvasás gördülékenysége a jól átgondolt narrációnak is köszönhető, amely ugyan alapvetően lineáris, hiszen évszámokkal jelölt fejezeteket olvassunk 1940-től 1947-ig, mégis tartalmaz annyi visszaemlékezést vagy a jövőt illető megjegyzést, hogy ne váljék monotonná.

A *Csókolom a kezét* című kötet a magyar történelem egy olyan fejezetét tárja fel, amelyről érdekes és tanulságos megemlékezni. Kornfeld Hanna és Szegedy-Maszák Aladár lánya, Marianne pedig mindezt úgy viszi véghez, hogy egyszerre mutatja be a negyvenes évek eseményeit, az érintett családok személyes történeteit, valamint egy nagyon személyes aspektust: a kirekesztést, a távolságot, a háborút és a pusztítást túlélő szerelem emlékeinek megismerése utáni vágyat.

Oplatka András

Németh Miklós

„Mert ez az ország érdeke”

Helikon Kiadó
Budapest, 2014

Lajtai Máttyás

AHOGY A MINISZTERELNÖK LÁTTA

Oplatka András történész, újságíró 2014-ben publikálta a Magyar Népköztársaság utolsó, egyúttal a Magyar Köztársaság első miniszterelnökének, Németh Miklósnak az életútját bemutató kötetét. A könyv elsősorban Németh Miklóssal készült mélyinterjúkra támaszkodik, másodsorban ezt a visszaemlékezést egészíti ki a szerző szakirodalmi